

Inspiratievoorbeeld 4: BuSO-KIDS en Kindsheid Jesu (SO)

Informatie over de scholen

De school voor BuO (BuSO-KIDS) heeft een afdeling voor OV4 type 9 in de school voor GeO (middenschool Kindsheid Jesu). De samenwerking die hieronder beschreven wordt, heeft betrekking op het niveau van de middenschool (eerste graad). In de middenschool zijn 54 leerlingen ingeschreven in OV4 (BuO-school) en 720 leerlingen ingeschreven in het GeO.

Het team van de middenschool voor BuO en GeO telt ongeveer 92 personeelsleden. Er zijn ook leerkrachten met een dubbele aanstelling in het GeO en BuO.

- 12 leerkrachten uit het team van BuO: 9 voltijdse equivalenten (VTE) voor leerkrachten en 3 VTE paramedici
- 80 leerkrachten uit het team van GeO: 70 VTE Leerkrachten en ongeveer 60u aan rechtstreekse begeleiding via coördinatoren en zorgleerkrachten.

Doel en typische kenmerken van de samenwerking

De samenwerking tussen Kindsheid Jesu, een middenschool voor GeO, en BUSO KIDS, een school voor BuO (afdeling OV4, type 9) heeft meerdere doelen voor ogen. Allereerst streven ze ernaar om alle leerlingen, inclusief leerlingen van het BuO, effectief te begeleiden naar een gekwalificeerde uitstroom via het **behalen van een diploma** in een richting die past bij de interesse van de leerlingen. Daarnaast ligt de focus op het **werken op maat** van de leerlingen door leertrajecten aan te bieden die aansluiten bij de individuele behoeften en capaciteiten van elke leerling. Een ander belangrijk doel is het stimuleren van kruisbestuiving tussen de scholen en het onderwijspersoneel. Er wordt gestreefd naar een cultuur van samenwerking om **kennis- en expertise uitwisseling** te bevorderen.

Tot slot willen de scholen gezamenlijk een school doorbrekende visie ontwikkelen die de **integratie van OV4-leerlingen** in het gewoon onderwijs mogelijk maakt. Dit impliceert het zoeken naar een **evenwicht** tussen inclusief onderwijs en het waarborgen van ondersteuning op maat voor alle leerlingen.

In de start moesten we ook zoeken naar een bepaalde visie rond aanpak, al dan niet integratie. Ik denk dat de vorige directie van het gewoon onderwijs in het verleden meer de doelstelling had om zo veel als mogelijk grensdoorbrekend te werken en zo veel mogelijk de integratie van OV4 in het gewoon onderwijs mogelijk te maken.

Aanpak en concrete organisatie van de samenwerking

De samenwerking richt zich specifiek op de middenschool (1ste graad) van Kindsheid Jesu en BUSO KIDS. Hoewel de middenschool en de humaniora (2^e en 3^e graad) dezelfde scholengemeenschap, dezelfde naam en hetzelfde gebouw delen, opereren ze administratief en op vlak van personeel onafhankelijk van elkaar. Het onderwijsaanbod van de middenschool en het humaniora is echter wel verbonden. Leerlingen van de middenschool kunnen dus doorstromen naar het humaniora. Iets minder dan 80% van de leerlingen van de middenbouw doorstroomt naar de bovenbouw van het gewoon onderwijs. De bovenbouw is er ook een samenwerking is met een OV4-werking van BUSO KIDS. Andere leerlingen stromen door naar andere scholen. Het humaniora heeft ook een OV4-werking op dezelfde campus, maar deze valt buiten de focus van de hieronder beschreven samenwerking tussen BUSO KIDS en middenschool Kindsheid Jesu.

De middenschool en OV4-werking van BuSO KIDS maken deel uit van dezelfde scholengemeenschap waarbij de leerlingen van OV4 zich inschrijven in de hoofdschool voor BuO – BuSO KIDS en de leerlingen voor het GeO in de school voor GeO Kindsheid Jesu. De financiële middelen worden aan de betrokken onderwijsinstelling gegeven, maar onderling worden er afspraken gemaakt om het financiële aspect in balans te houden. Bijvoorbeeld alles wat ‘vasthangt’ aan de school (vb. beamers en schoolborden) wordt door Kindsheid Jesu bekostigd. De dingen die los staan (vb. kasten) worden door BuSO KIDS bekostigd. Daarnaast worden de kosten die verbonden zijn aan de leerlingen van OV4 bekostigd door BuSO KIDS.

In schooljaar 2023-2024 ligt de focus op het bevorderen van samenwerking tussen de twee scholen, Kindsheid Jesu en BUSO KIDS, met als doel een **geïntegreerd en inclusief onderwijsaanbod** te creëren. De schoolteams beschrijven de samenwerking als een ‘**geïntegreerde werking**’ waarbij leerlingen BuO geïntegreerd worden in de GeO-school. Er worden **klassen voor OV4** opgericht op niveau van de middenschool (1ste graad). De directie benadrukt dat het niet alleen gaat om het samenvoegen van twee afzonderlijke entiteiten tot één geheel, maar ook om het identificeren en benutten van manieren waarop de scholen elkaar kunnen versterken. Dit omvat niet alleen de integratie van leerlingen van beide scholen, maar ook hoe beide schoolteams van elkaar kunnen leren en elkaar kunnen versterken in het bieden van kwalitatief onderwijs.

De samenwerking is gericht op de integratie van leerlingen van het BuO in de klassen van het GeO, door middel van de organisatie van verkennende projecten. Tijdens het gekozen verkennend project volgen de leerlingen BuO samen les met de leerlingen ingeschreven in het GeO. Deze samenwerking bevordert contactmomenten en ‘inclusieve uren’ tussen leerlingen van beide scholen. Daarnaast zetten de scholen ook in op een gemeenschappelijke speelplaats en eetruimte voor de leerlingen. Er wordt ook aandacht besteed aan het aanbieden van individuele trajecten voor leerlingen van het BuO, om zo onderwijs op maat te kunnen bieden.

Structuur van de middenschool

De middenschool heeft ongeveer 750 leerlingen, verdeeld over 18 à 20 klassen per leerjaar waarvan er in het eerste jaar en tweede jaar elk drie OV4-klassen zijn. Elke OV4-klas bestaat uit negen leerlingen, terwijl de klassen van het GeO bestaan uit 22 tot 24 leerlingen. Wanneer leerlingen van OV4 deelnemen aan verkennende projecten of individuele lessen volgen, sluiten ze aan bij de klassen van het GeO.

Om de begeleiding van leerlingen in de eerste graad te optimaliseren, worden de klassen van de middenschool (GeO en OV4-werking) opgedeeld in vijf ‘**units**’. Elke unit bestaat uit vier tot vijf eerstejaarsklassen en eenzelfde aantal tweedejaarsklassen (zowel klassen GeO als BuO). Binnen de schoolgebouwen zijn de klassen gegroepeerd per unit, waardoor leerlingen zich niet over het hele schooldomein hoeven te verplaatsen en het verwisselen van klassen tot een minimum beperkt wordt. Elke unit wordt begeleid door een team van onderwijsprofessionals, bestaande uit een unitcoördinator, een aparte groep klasleerkrachten (2 per klas) en vakleerkrachten, een zorgleraar en een studiebegeleider. Daarnaast ontvangen leerlingen van OV4 meer specifieke ondersteuning van een persoonlijke mentor. Deze aanpak stelt de school in staat om de grote middenschool in kleinere groepen of ‘*minischooltjes*’ op te delen en daarbij toch gebruik kunnen maken van de omvangrijke ondersteuningsstructuur en omkadering om individuele begeleiding te bieden.

Tenslotte zetten de scholen in op aanpassingen tijdens de (middag)**pauzes**. De leerlingen uit OV4 stoppen vijf minuten vroeger zodat ze eerder naar de refter kunnen en zich al kunnen installeren vooraleer de grote

groep leerlingen aankomt. Daarnaast worden er tijdens de middagpauze activiteiten (sport en spel) voorzien voor alle leerlingen die nood hebben aan rust of een begeleid moment tijdens de vrije momenten. De scholen proberen zoveel mogelijk activiteiten gezamenlijk te organiseren, zoals de middagactiviteiten waar leerlingen BuO en GeO samen kunnen deelnemen aan de schaakclub, danslessen, relaxatietechnieken, circus, etc.

Gezamenlijke activiteiten voor de leerkrachten en gemeenschappelijk schoolbeleid

Het merendeel van de leerkrachten geeft zowel les in het GeO als in de klassen OV4. Bovendien worden ook pedagogische studiedagen gemeenschappelijk georganiseerd, waardoor kennis en ervaring worden uitgewisseld. Jaarlijks worden ook vormingen gegeven omtrent autisme, sociaal-emotioneel functioneren en traumasensitief lesgeven. Dit zijn de drie 'brillen' die vanuit het buitengewoon onderwijs doorgetrokken worden in de werking van het gewoon onderwijs. Ook wordt het titularisuur van de leerkrachten op een gemeenschappelijk moment georganiseerd waardoor er momenten ontstaan om samen in gesprek te gaan over bepaalde thema's. De gedeelde leraarskamer dient daarnaast als een ontmoetingsplek waar personeel van beide 'scholen' samenkomt. Tot slot wordt een gezamenlijk beleidsteam gevormd, waar de coördinator BuO ook deel van uitmaakt. Zo worden de belangen van beide scholen vertegenwoordigd in het schoolbeleid.

Schooltrajecten

De scholen bieden richtingen aan in zowel de doorstroomfinaliteit als de dubbele finaliteit. Leerlingen hebben dus de mogelijkheid om een traject te volgen dat aansluit bij hun individuele interesses, capaciteiten en toekomstplannen, of dat nu gericht is op doorstroom naar het hoger onderwijs of directe intrede in de arbeidsmarkt.

Brede basisvorming

Alle leerlingen in het eerste en tweede leerjaar van de eerste graad krijgen een brede basis- of algemene vorming. Deze algemene vorming omvat vakken zoals Nederlands, moderne vreemde talen (zoals Frans en Engels), wiskunde, lichamelijke opvoeding, enzovoort (zie afbeelding 1). Het doel van deze brede vorming is om leerlingen een sterke en brede basis te bieden en hen te helpen bij het ontwikkelen van een brede waaier aan vaardigheden en kennis die essentieel zijn voor hun verdere academische en persoonlijke ontwikkeling. Leerlingen GeO en leerlingen OV4 volgen deze vakken apart in de eigen klas:

We kiezen voor standvastigheid bij de jongeren. Een vaste plaats waar ze steeds naar kunnen terug keren.

Daarnaast wordt er **één uur per week** besteed aan het vak Mens en Samenleving, dat voor alle leerlingen verplicht is. Dit vak wordt opnieuw in de eigen klas (OV4 of GeO) gegeven. Dit vak richt zich op het ontwikkelen van sociale vaardigheden, positief denken, het ontdekken van talenten, en het bevorderen van zelfbewustzijn en welzijn. Het is gericht op het stimuleren van een positieve houding en het aanleren van essentiële levensvaardigheden onder het motto 'Leven & Leren'.

	1ste jaar	2de jaar
Basisvakken		
Nederlands	4	4
Moderne vreemde talen	5	4
<i>Frans</i>	3	3
<i>Engels</i>	2	1
Wiskunde	4	4
Verrijkende vakken		
Artistieke Vorming	2	2
Lichamelijke Opvoeding	2	2
Mens & Samenleving	1	1
Godsdienst	2	2
Mens- en milieuvakken		
Wetenschappen & Techniek	6	4
<i>Ruimte aardrijkskunde</i>	2	1
<i>Natuur wetenschappen</i>	2	1
<i>Techniek</i>	2	2
Geschiedenis	1	2
Economie	1	0

Afbeelding 1. Basisvorming eerste graad.

Verkennde projecten

Naast de basisvorming hebben de leerlingen (uit GeO en OV4-werking) in het eerste en tweede leerjaar de mogelijkheid om een **verkennd project** te kiezen (zie afbeelding 2). In deze fase van het onderwijs wordt nog geen gerichte en specifieke studiekeuze gemaakt, maar biedt de school via het ‘verkennd project’ de kans aan leerlingen om hun interesses te verkennen.

In het eerste jaar kunnen leerlingen kiezen uit verschillende verkennde projecten, zoals Maatschappij & Welzijn, Klassieke Talen & Cultuur, STEM-technieken, STEM-wetenschappen, Sport & Wetenschappen, Kunst & Creatie. Deze verkennde projecten worden gedurende **vier uur per week** gevolgd. Leerlingen van de OV4-werking en het GeO volgen en werken samen aan deze verkennde projecten. In het eerste jaar wordt er de mogelijkheid geboden aan de leerlingen om STEM-wetenschappen en STEM-technieken in OV4 te volgen. Dit omwille van het feit dat het schoolteam beseft dat de overstap naar het middelbaar voor sommige jongeren erg moeilijk en spannend kan zijn. Op deze manier probeert de school de overstap te verkleinen.

In het tweede leerjaar kiezen leerlingen voor een verkennd project major, **vijf uur per week**, en een verkennd project minor van **twee uur**. Opnieuw hebben de leerlingen de keuze uit verschillende opties (zie afbeelding 2). Dit stelt hen in staat om dieper in te gaan op hun interesses en om meer gerichte ervaringen op te doen binnen specifieke vakgebieden. De verkennde projecten major en minor worden ook samen gevolgd: *“In het tweede jaar bieden we de back-up van verkennde projecten in OV4 niet meer aan. Dit stelt ons in staat om alle jongeren goed te observeren. Lukt het voor jongeren om les te volgen in een setting van gewoon onderwijs of hebben ze écht nog nood aan de omkadering van het buitengewoon onderwijs? We nemen al deze observaties mee in onze advisering naar de tweede graad.”*

Afbeelding 2. Verkennende projecten major en minor tweede leerjaar.

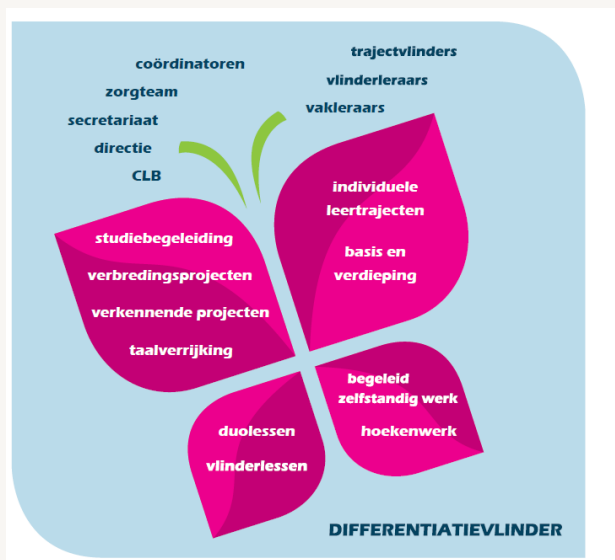
Klasgroepen

De scholen werken dus met twee klassengroepen:

- Een **klasgroep voor de brede basisvorming** waarbij leerlingen van verschillende verkennende projecten samen zitten. Deze klassen zijn niet gemengd, de leerlingen voor GeO en OV4 worden volgen deze vakken apart;
- Een **klasgroep voor de verkennende projecten** waar alle leerlingen uit het GeO en OV4, die kozen voor hetzelfde verkennende project, samen les volgen.

Gezamenlijk ondersteunings- en zorgbeleid: Individuele trajecten, lesbijwoningen en het knooppunt

Vanuit het gezamenlijke ondersteunings- en zorgbeleid wordt ingezet op differentiatie zodat iedereen kan leren. De scholen proberen zo veel mogelijk aan de noden van elke leerling tegemoet te komen door verschillende differentiatiemogelijkheden (zie afbeelding 3) aan te bieden. Voor leerlingen BuO wordt binnen het OV4-programma gewerkt met kleinere klassen, met als doel deze leerlingen de mogelijkheid te bieden om de A-stroom te volgen en tegelijkertijd te werken aan hun welbevinden. De school legt daarbij ook de nadruk op **individuele trajecten**, waarbij ze uitgaan van het unieke leerproces van elke leerling. Hierdoor kunnen ze flexibel inspelen op de diverse leernoden van zowel leerlingen van het GeO als van het BuO.

Afbeelding 3. Differentiatievler

De leerling is leerling van de vzw van de scholengemeenschap, dan maakt het niet veel uit. We kijken eerst naar wat we gaan doen met de leerling. Het administratieve luik komt erna. Dat maakt de sterkte van de school. Het zal altijd wel in orde zijn. We zijn creatief in onze leertrajecten, maar ook in onze administratie om het mogelijk te maken. (Beleidsmedewerkers)

Lesbijwoningen vinden regelmatig plaats, zij het zonder strikte administratieve opvolging. Dit verloopt vlot omdat de GeO en OV4-werking op dezelfde school zijn gevestigd. Dat deze uitwisselingen vlot gerealiseerd worden, blijkt uit een concreet voorbeeld van een leerling uit OV4 die de leerstof wiskunde sneller verwerkte, waardoor hij meer uitdaging nodig had:

*Voor *naam leerling BuO* was dat heel simpel. Maandag werd dat geopperd in de klassenraad. Maandagnamiddag vertelde ik dat aan de nieuwe wiskundeleerkracht, 'Is dat geen goed idee?' Zij vond dat goed en hij mocht de volgende maandag de lessen wiskunde meevolgen in het gewoon onderwijs.*

Een structuur die de school voor BuO heeft geïnstalleerd is het. Het knooppunt is een 'time-out' ruimte waar leerlingen voor BuO naartoe kunnen op vraag van zichzelf of van de leerkracht. De leerlingen kunnen hier tijdens de schooldag naar toegaan wanneer ze nood hebben aan rust of even willen 'ontprikken'. De leerlingen mogen hier maximaal 10 minuten blijven zodat het moment afgebakend is en ze zo snel mogelijk opnieuw kunnen participeren aan de lessen. In de ruimte van het knooppunt zijn steeds leraren aanwezig die permanentie hebben. Het knooppunt is momenteel slechts in beperkte mate toegankelijk voor de leerlingen van het GeO. De scholen denken wel na hoe ze de werking verder voor deze leerlingen kunnen openstellen aangezien het onderwijspersoneel gemerkt heeft dat ook leerlingen uit het GeO hier baat bij kunnen hebben.

Afbeelding 4 en 5. De permanentie (links) en de rustruimte (rechts), samen het Knooppunt.

Samenwerking tussen de betrokken actoren

De **mentoren**, die bestaan uit het paramedisch personeel zoals psycho-pedagogen, worden ingezet om zowel de leerlingen als de leerkrachten te versterken. Zo hebben alle leerlingen BuO OV4 een vaste mentor die via individuele momenten inzet op hun socio-emotionele ontwikkeling.

Paramedische uren zitten in het begeleidingsteam. We hebben vier mentoren die de leerlingen OV4 onder hun vleugels nemen. Daarnaast volgen ze de begeleiding van de leerkrachten ook op. Ze zitten bijvoorbeeld mee met de titularis in de klassenraden.

De school beschikt over een **breed gamma aan expertise**, waaronder kinesitherapeuten, logopedisten, psychologen en pedagogen. Deze expertise wordt niet alleen ingezet ten behoeve van de OV4-leerlingen, maar ook voor de algemene versterking van het lerarenteam én de ondersteuning van leerlingen van het GeO. Zo wordt de cel leerlingenbegeleiding ingezet voor GeO-leerlingen en worden trainingen en vormingen (zoals bijvoorbeeld faalangsttraining) opgesteld voor alle leerlingen.

Het **specifieke leersteuncentrum**, dat sinds het schooljaar 2023-2024 verbonden is aan BUSO KIDS, vormt een integraal onderdeel van de scholengemeenschap waartoe de scholen behoren. Naast het specifieke leersteuncentrum zijn ook de ondersteuners van andere leersteuncentra aanwezig op de school. Dit heeft te maken met het feit dat verschillende problematieken verschillende expertises (en dus ondersteuners) vragen. De leerondersteuners nemen actief deel aan verschillende vergaderingen en overlegmomenten. Hoewel ze formeel niet administratief verbonden zijn aan de school, maken ze wel degelijk deel uit van de school en het schoolteam en zijn ze betrokken bij de dagelijkse gang van zaken.

Het **beleidsteam** bestaat uit de directies en coördinatoren (algemeen coördinator en de coördinatoren van units aangesteld in het GeO en OV4) en komt wekelijks samen. In het overleg van het beleidsteam kunnen verschillende aspecten aan bod komen, zoals aanvangsbegeleiding, individuele trajecten voor leerlingen en andere relevante zaken. Elk lid van het team fungeert als een 'voelspriet' van de werking, wat betekent dat ze de vinger aan de pols houden en een goed inzicht hebben in wat er speelt binnen de school en de samenwerking tussen de verschillende afdelingen.

Wat eraan vooraf ging...

Aanleiding

De samenwerking tussen BUSO KIDS en Kindsheid Jesu ontstond vanuit een dringende behoefte binnen hun scholengemeenschap voor een passend onderwijsaanbod voor leerlingen van het OV4 type 9, vooral die met ASS en sterke cognitieve vaardigheden.

*De kloof tussen OV1 en het regulier onderwijs is groot. Er waren veel leerlingen op de BuSO KIDS in OV1 die de nood aangaven dat ze het heel moeilijk vonden om op die campus te zitten. Hierdoor voelde *directeur van BuSO KIDS* de nood om iets daar tussen op te starten. Het aanbod van OV4 was in de buurt ook schaars.*

Ook mede door de geografische nabijheid van de scholen was het voor de directie van BUSO KIDS een logische stap om toenadering te zoeken tot Kindsheid Jesu om een samenwerking op te starten. De fysieke nabijheid vergemakkelijkte vervolgens regelmatig overleg en maakte de samenwerking ook praktisch haalbaar.

2011-2012: Voorbereiding.

In een eerste stap, ter voorbereiding, werd onder meer gepeild naar de interesses van de leerkrachten BuO die tewerkgesteld waren op de hoofdschool voor BuO om de samenwerking mee op te starten. Een leerkracht die anno 2023-2024 tewerkgesteld is in OV4 en het GeO vertelt hierover: "Voor de opstart werd er ook gevraagd naar wie er interesse had in het project. Het zijn echt eigen keuzes geweest." Het was voor het schoolteam belangrijk dat de deelname aan het project **op vrijwillige basis** en vanuit een intrinsieke motivatie gebeurde. Het onderwijspersoneel van de school voor BuO en van het GeO werden uitgenodigd om vrijwillig na te denken over de samenwerking. Het was vanaf het begin duidelijk dat deze 'denk- of regiegroep' moest samengesteld worden met een mix van leerkrachten: "Het was vanaf het begin al duidelijk dat we een mix wilden van gewoon en buitengewone leerkrachten."

2013-2014: Opstart OV4 (type 3 en 7)

In het schooljaar 2013-2014 richtte BUSO KIDS twee aparte klassen op voor OV4 (type 3 en type 7) op de campus van de school voor GeO Kindsheid Jesu. De periode daarna wordt volgens het schoolteam gekenmerkt door een **zoektocht naar een meer inclusieve schoolwerking**. Het schoolteam erkent dat er in deze fase eerder vanuit het buikgevoel werd gewerkt, zonder duidelijke visie, plannen en doelstellingen.

Hoewel er geen uitgesproken **weerstand** was vanuit het onderwijspersoneel van de school voor GeO en BuO, waren er wel zorgen en praktische vragen die naar boven kwamen.

Ik zou het geen weerstand noemen, maar eerder een schrik voor het onzekere. 'Dat is niets voor mij. Of gaat dat wel lukken?' En natuurlijk ook veel praktische vragen.

2016-2017: Opstart type 9 en 2 klassen per leerjaar

In 2016 startte de afdeling BUSO KIDS op de GeO-school met het aanbieden van type 9-onderwijs. Ze richtten twee klassen per leerjaar in (vier klassen OV4 in het 1ste en 2de leerjaar van het secundair onderwijs). De beslissing om vanaf schooljaar 2016-2017 alleen type 9-onderwijs aan te bieden werd genomen nadat vastgesteld werd dat de combinatie van leerlingen met ASS en leerlingen met gedragsproblemen niet succesvol verliep op de school.

We kregen een instroom van kinderen met gedragsproblemen, type 3. En de combinatie van leerlingen met autisme en leerlingen met gedragsproblemen bleek in de eerste jaren wel een moeilijk gegeven te zijn. Waardoor we overgeschakeld zijn op type 9.

2017-2018: Keerpunt naar een meer structurele samenwerking

In het schooljaar 2017-2018 vond een keerpunt plaats, omdat er werd ingezet op meer structurele samenwerking tussen BUSO KIDS en Kindsheid Jesu. De meer structurele samenwerking werd uitgebouwd door de opstart van een derde OV4-klas per leerjaar en de aanstelling van een nieuwe coördinator voor de afdeling OV4 die verantwoordelijk is voor dagelijkse sturing en organisatie, het beleid en teamcoaching van de leerkrachten. Daarnaast werd ingezet op een meer systematische aanpak, waarbij er veel meer afstemming plaatsvond tussen coördinatoren en leerkrachten.

We zijn gestart met minder vanuit buikgevoel te werken, maar eerder vanuit wat staat er nu overal in teksten? Wat moet een OV4-school doen? Waar zijn we op dit moment goed mee bezig? Waar willen we nog naartoe? We zijn nog steeds stappen aan het zetten, maar dat is ook het onderwijs hé.

2020-2021: Stabiliteit van de samenwerking

In het schooljaar 2020-2021 werd een fase van stabiliteit bereikt in de samenwerking tussen BUSO KIDS en Kindsheid Jesu. Dit werd mogelijk gemaakt door het werken met een vast team van onderwijspersoneel en een gerichtere aanpak om meer expertise aan te trekken met een ortho-didactische ervaring. De coördinator benadrukt het belang van het **opbouwen van een vast(er) team**:

Als je team uitbouwt, wij zijn van twee naar drie klassen gegaan, gingen we niet meer opnieuw vragen naar wie er les wou geven in OV4. Wij hadden dan bijvoorbeeld een leerkracht nodig die vier uur wiskunde ging geven en dan stroomde daar een leerkracht van het gewoon in die een klein stuk OV4 erbij nam.

Sinds schooljaar 2020-2021 werd er niet meer op vrijwillige basis gewerkt met leerkrachten die bereid waren om les te geven in OV4, maar werd er gericht gezocht naar profielen van leraren die het team **ortho-didactisch** kon **ondersteunen**. Er werd dus meer focus gelegd op het behouden van expertise en het inbrengen van een ortho-didactische aanpak. Praktisch gezien was een vast team ook van belang voor het **efficiënt functioneren van de school**. Voor OV4 worden er bijvoorbeeld wekelijkse klassenraden georganiseerd. De organisatie van deze klassenraden werd op een gegeven moment moeilijk, omdat sommige leerkrachten slechts enkele uren voor deze klassen stonden.

Deze stabiliteit werd de volgende schooljaren verder mogelijk gemaakt doordat er ingezet werd op **professionalisering** van de leerkrachten zowel uit de school voor BuO als de school voor GeO. Daarnaast werd de samenwerking verder uitgebouwd op basis van inzichten uit onderzoek en **het ROK** (Referentiekader voor Onderwijskwaliteit):

De verschillende elementen uit het ROK werden onder de loep genomen. Er werd gekeken waar wij als organisatie nog groeikansen hadden. Bv. Het aanbod voor startende leerkrachten was in het verleden enkel aangeboden voor collega's uit het gewoon onderwijs. Dit werd verder uitgebouwd naar OV4 specifieke aanvangsbegeleiding. In deze aanvangsbegeleiding werden sessie omtrent

didactiek (die elke leerkracht kreeg) afgewisseld met intervisiemomenten voor BuO leerkrachten. Daarnaast merkten we het belang op van een gelijkgerichte aanpak waardoor we bepaalde elementen die voorkomen in het ROK specifiekier zijn gaan uitwerken - Continuüm van Zorg - visietekst van de organisatie - visietekst van delen binnen de organisatie (time-out werking - studiebegeleiding)

2022-2023: Verder uitbouwen van de fundamenteën van de samenwerking

Het daaropvolgende schooljaar werd de **aanvangsbegeleiding**, ook specifiek voor leerkrachten die startte in de OV4-werking, verder uitgebouwd. Verder werd de OV4-werking vertegenwoordigd op **beleidsniveau** waarbij het beleidsteam nu bestaat uit onderwijspersoneel van het GeO én BuO:

We merkten in de jaren voordien dat de vertaling van acties in het gewoon onderwijs achter de schermen niet gebeurde naar het buitengewoon onderwijs. Vb. Opendeurdag: alle voorbereidingen voor het gewoon onderwijs werden tijdens het directieoverleg besproken. Nu wordt de vertaling naar het buitengewoon onderwijs ook af en toe besproken tijdens dit overleg. Op die manier krijgen andere directieleden ook meer zich op de aanpassingen die nodig zijn.

2023-2024: Huidige samenwerking

Met de aanstelling van een **nieuwe directeur GeO** in het begin van het schooljaar 2023-2024, die ervaring heeft als leerkracht OV4, ontstond een verschuiving naar een meer ondersteunende benadering tussen beide scholen. De coördinator van BuO benadrukt dat de directeur niet alleen naar de scholen kijkt als twee afzonderlijke entiteiten die één geheel moeten worden, maar ook naar hoe ze elkaar kunnen ondersteunen en versterken.

Wij kijken niet alleen naar de scholen als twee scholen, maar ook hoe we elkaar kunnen ondersteunen. Hoe kan een leerling van ons meer aansluiten in het inclusieve, maar ook andersom. Ik voel dat we meer en meer naar elkaar toegroeien en dit is ook een vraag vanuit de directie. Hoe kunnen we elkaar nog versterken?

De beleving van de samenwerking: Door de bril van onderwijsprofessionals, leerlingen en ouders

De meerwaarde van een OV4-school op de school voor GeO wordt op verschillende niveaus waargenomen, zowel door leraren als leerlingen. Voor de leraren biedt de aanwezigheid van **leerkrachten met expertise in OV4** een waardevolle aanvulling op het team, waardoor ze in staat zijn om gericht te werken aan de behoeften van deze leerlingen. Dit komt tot uiting in het feit dat leerlingen die de overstap willen maken binnen de school, dit kunnen doen met de geruststelling dat ze nog steeds les krijgen van dezelfde leerkrachten die ervaring hebben in OV4: *"Het voordeel is dat haar mentor hier nog op school zit. Haar klastitularis geeft ook les in OV4, al jaren. Ze is ook niet met toeval in de klas terechtgekomen,"* merkt een leerkracht op voor een leerlingen die de overstap wil maken naar het GeO.

Ook voor de leerlingen is er leerwinst, met nadruk op hun **welbevinden en sociaal-emotionele** ontwikkeling. Het is essentieel voor leerlingen om zich in te kunnen schrijven in het GeO onder ontbindende voorwaarden en les te volgen met de 'reguliere' leerlingen om een gevoel van verbondenheid te ervaren: *"Ik denk dat het sociaal-emotionele vooropstaat... Als je een leerling van OV4 tegenkomt op straat, en hem vraagt waar ze naar school gaan, dan is er geen een die BUSO KIDS*

antwoordt, maar Kindsheid Jesu," zegt een leerkracht. De mogelijkheid om verkennende projecten te volgen met leerlingen van Kindsheid Jesu is hierbij cruciaal: "Iedereen wil zo gewoon als mogelijk zijn," concludeert de coördinator.

Wat aan de goede samenwerking tussen de scholen heeft bijgedragen, is het feit dat Kindsheid Jesu reeds een goed functionerende school was waar de BuO-school zich gemakkelijk bij kon aansluiten. Dit zorgde voor een **soepele integratie van beide scholen**, waarbij de BuO-school kon 'profiteren' van de gevestigde structuren en processen van de school voor GeO.

Wij hebben onze kar mogen aanhangen aan een goed geoliede machine... Wij konden aansluiten bij veel dingen die bij hen in de organisatie goed geregeld waren.

Dit illustreert de kracht van een samenwerking waarbij één partner reeds een stevige basis heeft gelegd. De coördinator kan zich inbeelden dat een samenwerking bemoeilijkt wordt wanneer beide scholen nog zoekende zijn naar hun eigen identiteit of werkwijze: "Als je als twee scholen op zoek bent is een samenwerking opstarten moeilijker."

Een groeipunt binnen de samenwerking ligt volgens de betrokkenen in het gebruik van een **gemeenschappelijke taal**, vooral met betrekking tot het inclusie discours. Er is behoefte aan meer duidelijkheid en eenduidigheid in de terminologie die wordt gebruikt om ervoor te zorgen dat alle betrokkenen op dezelfde golflengte zitten. De coördinator benadrukt dit als volgt: "In taal liggen nog uitdagingen. Als we het hebben over inclusie weten we niet of we wel over hetzelfde bezig zijn." Dit wijst op de noodzaak van een gedeeld begrippenkader om effectief te kunnen communiceren en samenwerken.

De onderwijsprofessionals benadrukken de waarde van **voortdurende groei en professionele ontwikkeling** binnen de samenwerking. Ze beschouwen de samenwerking als een uitdaging die hen stimuleert om zichzelf te blijven verbeteren.

Het is een uitdaging. Je hebt manieren om jezelf te professionaliseren, door bijvoorbeeld de mentoren, maar ook alle expertise die we in huis hebben. Je wordt sterker in je leraar-zijn. Enerzijds door mee te stappen in het OV4-verhaal en daarin te groeien, uw vakdidactiek enzovoort.

De samenwerking biedt hun de mogelijkheid om te **groeien als leraren**. De coördinator benadrukt ook hoe beide scholen elkaar kunnen uitdagen.

De samenwerking houdt je scherp. Wij zijn geneigd, vanuit het buitengewoon onderwijs, om veel aanpassingen te doen. Het gewoon onderwijs maakt ons ervan bewust dat de lat hoog moet blijven liggen. En omgekeerd zullen wij ook zeggen wanneer het gewoon voorbij de noden van bepaalde leerlingen aan het gaan is.

De ouders benadrukken de meerwaarde van de samenwerking in het uitdagen van hun kind. Een moeder geeft aan: "Hij kan een normale les volgen. Hij kon geïntegreerd worden in de gewone school. Hij kan het uitproberen. Als het niet lukt is dat niet erg." Ze waardeert ook dat haar kind langzaam kan integreren, met extra ondersteuning waar nodig. Daarnaast benadrukt een andere ouder de positieve uitkomsten van

de **interactie tussen leerlingen GeO en BuO** in de samenwerking. *“Zij kunnen niet alleen van hen leren, maar ook omgekeerd.”*

Sommige ouders maken zich wel nog **zorgen over de overstap** van hun kind naar het GeO in de bovenbouw. Zo is de moeder van S. bezorgd over de keuze die haar kind moet maken tussen het blijven in OV4 voor de ondersteuning of het volgen van de gewenste richting die niet wordt aangeboden in OV4. Ze willen kiezen voor een volledige overstap met de nodige ondersteuning en stabiliteit door in dezelfde klas te blijven als waar het verkennende traject wordt gevolgd. Belangrijk voor de ouders is dat er rustmomenten en vaste momenten zijn waarop hun kind even uit de drukte van de klas kan gaan.

Daarnaast getuigden ook twee leerlingen over hun ervaringen. De leerlingen zijn ingeschreven in BuO: T., een leerling OV4, volgt een individueel traject voor het vak wiskunde samen met leerlingen van de middenschool. S., een andere leerling OV4, volgt haar verkennend project in het tweede jaar samen met leerlingen van de middenschool en overweegt om volgend schooljaar de overstap te maken naar het gewoon onderwijs.

T. geeft aan dat hij graag in ‘de normale klas’ zit: *“Je zit gewoon in een normale klas. Ik vind de normale klas leuker, omdat ik daar ook nog maar pas in de klas zit. Ik zit daar maar vier uur in de week. In de andere klas zit ik met negen leerlingen.”*

T. heeft toegang tot sociale-emotionele ondersteuning van mentoren, hoewel hij aangeeft hier minder gebruik van te maken. Meestal hebben leerlingen wekelijks gesprekken met hun vaste mentoren. *“Er zijn mentoren, maar daar ga ik niet naartoe.”* Daarentegen geeft S. aan een sterke band opgebouwd te hebben met haar mentor, wat blijkt uit de waardering die ze uitspreekt voor de wekelijkse gesprekken die ze met de mentor heeft. Voor S. is haar mentor meer dan alleen een mentor. Ze beschouwt haar als een vertrouwenspersoon bij wie ze zich op haar gemak voelt en haar gevoelens kan delen.

“Ik vind het niet zo makkelijk om veel dingen te vertellen en zeker niet tegen leerkrachten. Mijn mentor is iemand waar je alles aan kan vertellen. Ik ga er wekelijks naartoe en dan vraagt zij hoe het is en zo.” (S.)

S. wil ook de overstap maken naar het GeO. Ze heeft echter twijfels, aangezien ze waarde hecht aan de ondersteuning die ze krijgt in de kleine groep van OV4 en individuele gesprekken die ze heeft met de mentor. In het GeO hebben de leerlingen geen persoonlijke mentor en dat zou S. missen. Ze zou graag in OV4 blijven, maar de studierichting die ze zou willen volgen, wordt niet aangeboden in de tweede graad OV4. Ze heeft enkele tips gekregen over hoe ze kan omgaan met drukte en te veel prikkels, zoals vooraan in de klas zitten en zich ergens op focussen om afleiding te verminderen.

“Het stomme is dat ik volgend jaar (3e leerjaar) in OV4 mijn richting niet kan volgen. Dan moet ik naar het regulier overstappen. Geen enkele OV4-school biedt dat aan, omdat ze denken dat ze meer naar het technische gaan. [...] Soms heb ik nood aan even rust en dan gaat dat dan niet, maar mijn ouders en mentor zeggen wel dat ik hier klaar voor ben. Ik vind dat gewoon moeilijk. Ik weet het niet goed.” (S.)

S. ervaart wel een verschil tussen de kleine groep van OV4 en de grote groep van GeO. Ze merkt op dat er in de OV4-klas meer rekening wordt gehouden met de individuele noden van de leerlingen, terwijl er in

de grote GeO-klas minder structuur is en meer leerlingen zijn.

“In OV4 zitten maar negen leerlingen en daar houden ze ook meer rekening met jou. Ze leggen dingen meerdere keren uit als je het niet begrijpt of zo. En je hebt ook meer kansen voor je een opmerking krijgt. In de reguliere zit je met 24 leerlingen en zit je ook dichter bij elkaar.” (S.)

Tot slot benadrukt S. ook het belang van **rustmomenten en een rustige omgeving** op school. Zo geeft ze aan dat tijdens de pauzes op zoek gaat naar een rustige plek: *“Vorig jaar was de middenschool en het humaniora [2de en 3de graad] gescheiden. Nu is de eerste speeltijd met het humaniora. Meestal ga ik dan naar de wc of ga ik naar binnen, omdat dat veel te druk is,”* legt S. uit. Daarnaast merkt ze op dat de klassen OV4 zich in de kelder bevinden, wat bijdraagt aan een rustige sfeer en omgeving aangezien hier niet veel leerlingen komen. Ook maakt S. gebruik van het Knooppunt, een specifieke ruimte waar OV4-leerlingen even tot rust kunnen komen.

Ambities en uitdagingen: Een blik op de toekomst

In de toekomst streven de scholen naar verdere ontwikkeling van hun pedagogische visie en een voortdurende groei naar **een meer gestructureerde werking**. Zo willen ze investeren in **intrinsieke motivatie voor professionalisering** bij de leerkrachten en dat willen ze ook door te trekken op het niveau van de scholengemeenschap. Dit omvat het ontwikkelen van een langetermijnvisie, met speciale aandacht voor inclusie, waarbij ook andere BuO-scholen binnen de scholengemeenschap betrokken zijn. De directie benadrukt het belang van deze gezamenlijke inspanning: *“In de scholengemeenschap zijn we heel intens bezig met een masterplan wat betekent dat we een pedagogische visie willen uitwerken waar de scholen, ook de buitengewone scholen van onze scholengemeenschap, aan zullen meewerken.”* Om deze visie te realiseren, zijn onderwijsprofessionals van verschillende scholen binnen de scholengemeenschap betrokken bij verschillende denkgroepen, ook wel aangeduid als 'een lerarendenktank'. Deze groepen vertalen de visie naar concrete doelstellingen en kijken naar manieren om gezamenlijk deze visie te verwezenlijken.

Er wordt gestreefd naar een samenwerking die kansen biedt voor elke leerling, met een focus op de behoeften van individuele leerlingen. De nadruk ligt op het vertrekken vanuit de expertise van de betrokkenen en het benutten van elkaars krachten. Aansluitend willen de scholen ook verder inzetten op een **leercultuur**, waarbij de aanwezige expertise in beide teams volledig benut kan worden en er meer wisselwerking ontstaat, daar willen de scholen nog werk van maken:

“Er zit veel expertise in beide teams die uitgewisseld kan worden. De mogelijkheid is er hier, dus we moeten dat ten volle benutten om zo hetzelfde doel te beogen en dat is kwaliteitsvol onderwijs verbeteren.” (Directie)

Ook de **professionaliseringscultuur** van de afdeling voor BuO (OV4) willen de scholen nog meer doortrekken naar de werking in het GeO. Dit biedt de mogelijkheid om elkaar in beide richtingen te stimuleren en versterken en is er sprake van meer **kruisbestuiving**. Er wordt actief ingetekend op het professionaliseringsaanbod dat beide scholen creëren:

Op de administratieve dag wordt een vorming ASS georganiseerd waar alle collega's kunnen komen luisteren naar de aanpak van jongeren met autisme in het onderwijs. We willen op deze

manier ook de gesprekken in de leraarskamer faciliteren zodat er ook op een informele manier van elkaar geleerd kan worden.

De GeO-school wil de **expertise van de afdeling OV4 doortrekken naar de rest van de school**. Zo denken ze bijvoorbeeld na om het 'knooppunt', de time-out ruimte op de school ook open te stellen voor leerlingen uit het gewoon onderwijs. Het schoolteam geeft aan dat ook het zorgteam van GeO dit wil toepassen voor haar leerlingen, want ook in de GeO school zijn er leerlingen die niet noodzakelijk alle individuele begeleiding nodig hebben vanuit OV4, maar wel nood hebben aan een rustige ruimte. Volgens het onderwijspersoneel kunnen deze leerlingen ook baat hebben bij de werking van het Knooppunt.

Verder reflecteert het onderwijspersoneel ook over de rol van de leerondersteuner die nog verder mag gaan dan alleen de individuele begeleiding van leerlingen.

Een leerondersteuner zou nog meer de rol van een mentor mogen opnemen. Soms mis ik wel dat ze de leraarskamer ingaan of aan de cel leerlingenbegeleiding mogen aansluiten. Dit gebeurt nu wel al af en toe.

Door een mentorrol op te nemen voor zowel de leerling als leerkracht zou een ondersteuner een nog grotere bijdrage kunnen leveren aan de school en het eigen pedagogisch project versterken. Hoewel de leerondersteuner momenteel vaak één-op-één met leerlingen werkt, wordt erkend dat een meer geïntegreerde aanwezigheid in de dagelijkse werking van de school wenselijk is. Hierdoor kunnen ze een breder en meer diepgaande ondersteuning bieden. Door elkaar te versterken kan het begeleidingsteam van de school de zorg uitbreiden naar leerlingen die nog niet om ondersteuning hebben gevraagd. Dit sluit aan bij het streven om alle leerlingen op de lange termijn succesvol te begeleiden, wat vereist dat de leerondersteuner goed bekend is met de school en haar cultuur

Stappen richting inclusief onderwijs

De scholen streven naar een geïntegreerde werking waarbij de OV4-werking onderdeel uitmaakt van de GeO-school, maar waarbij de leerlingen voor de algemene vakken (brede vorming) apart les volgen.

We hebben een geïntegreerde werking waarbij de BuO-school in de GeO-school zit, maar de kinderen apart. Voor sommige vakken zitten ze in 'inclusie', dus die term roept wel wat verwarring op.

De afgelopen jaren zijn ze gaan nadenken over wat inclusief onderwijs voor de school betekent. Inclusie is voor hen niet langer de plaats waar de leerling zit, maar richt zicht eerder op de vraag: **Wat heeft de leerling nodig en hoe kunnen we daaraan tegemoet komen?** De discussie over wat inclusie werkelijk betekent, is levendig binnen de scholen:

"Wij hebben daar al veel over gediscussieerd. Wat betekent inclusie? Omdat er in de monden van collega's met die termen wordt gegooid. Inclusie gaat voor hen over de plaats waar een kind zit. Er wordt dan gezegd: 'Die zit in inclusie', en daarmee bedoelen ze dat hij zit in het gewoon onderwijs.

Dus inclusief onderwijs zou dan betekenen dat een kind van het buitengewoon onderwijs in het gewoon onderwijs zit, terwijl dit geen inclusie voor mij is. Inclusie is waar je gaat kijken bij een kind naar wat die nodig heeft en je gaat ervoor zorgen dat het kind erbij hoort waar die ook zit."

Dit idee wordt ondersteund door de directie. Inclusie betekent voor hem **het tegemoetkomen aan de individuele onderwijsbehoeften** van elke leerling en het **bieden van alle kansen** voor verdere ontwikkeling: *"Alle kansen openlaten om de verdere ontwikkeling van het kind te stimuleren."*

Bij de benadering van inclusie wordt niet alleen gekeken naar de leerlingen van het BuO, maar ook naar **de leerlingen van het GeO**. Zoals de directie benadrukt, wordt er ook bij leerlingen van het GeO gezocht naar hun onderwijsbehoeften: *"Bij kinderen van het GeO doen we dat ook. We gaan met leerlingen GeO ook op zoek naar de noden, een leerling OV4 start wel met een verhoogde zorg."* Inclusie gaat niet zozeer over het plaatsen van leerlingen in een bepaalde omgeving, maar vooral over het stimuleren van de verdere ontwikkeling van elke leerling, ongeacht hun individuele uitdagingen of achtergronden en dus het tegemoetkomen aan de individuele behoeften van elk kind.

Tips voor andere scholen

1. **OV4-werking als onderdeel van geïntegreerde zorg:** Bij het oprichten van een OV4-werking is het een meerwaarde om de OV4-werking als onderdeel van de zorg te zien van het gewoon onderwijs. Het is een werking die leerlingen met specifieke ondersteuningsbehoeften extra kan ondersteunen en begeleiden met aandacht voor voldoende gezamenlijke lesmomenten.
2. **Expertise van leerkrachten BuO en GeO inzetten om de leerlingen optimaal te begeleiden:** Leerkrachten zijn zowel in OV4 als in het GeO tewerkgesteld. Dit betekent dat leerlingen die een verkennend project of individueel traject volgen in de GeO-school altijd kunnen rekenen op leerkrachten die ook ervaring en expertise hebben in OV4. Het schoolteam is ervan overtuigd dat deze gedeelde kennis en vaardigheden bijdragen aan het succes van de samenwerking. Volgens hen verlaagt dit de drempel voor leerlingen om over te stappen van het BuO naar het GeO, omdat ze weten dat ze ondersteund worden door bekende gezichten en een vertrouwd netwerk.
3. **Spring creatief om met en herdenk de school- en klasstructuur:** Binnen de concrete organisatie van de samenwerking tussen de GeO-school en de BuO-school is de gedeelde klassenstructuur en overkoepelend structuur van units die bestaan uit klassen van het GeO en BuO van cruciaal belang. Deze structuur biedt een omgeving waarin leerlingen van zowel OV4 als GeO kunnen samenkomen in verkennende projecten en individuele trajecten. Echter, naast de gezamenlijke projecten en individuele trajecten, is er ook ruimte voor leerlingen om terug te vallen op een eigen klas. Deze flexibiliteit stelt leerlingen in staat om, wanneer nodig, terug te keren naar een vertrouwde omgeving waar ze zich comfortabel en ondersteund voelen. Het biedt een vangnet voor leerlingen die behoefte hebben aan extra structuur of specifieke ondersteuning.

Meer informatie?

Website van de school:

<https://www.kjhasselt.be/middenschool>

<https://www.kids.be/diensten/onderwijs/busso/ov4/middenschool/>